

Cselekedni a szülőföldért

„Harcokban mállott sáncárok tövén, Megbujtak itt furcsa, görbe házak.” Dutka Ákos versében él így a negyven esztendeje lebontott régi Tabán. Mállott köveit széthordták, árkait betemették pázsitzemfedőt kapott a megszűnt városrész, lakói szanaszét költöztek, de jutott a tabániakból az ország minden vidékére.

A volt tabániak hatvan-hetvenévesen — vagy ifjú leszármazottjaik — minden esztendőben találkoznak a Várkert-kioszkban, Katalin napján, mert akkor volt valaha a tabáni búcsú. 1972-ben a Várkert-kioszk renoválása miatt a Márvány Menyasszonyban került sor a tabáni találkozóra.

Egy ős tabáni család ittragadt lelkes leszármazottja, Fischer Árpád szervezi ezeket a találkozókat. Hóna alatt nagy aktatáskával kopogtat be Katalin nap táján a szerkesztőségekbe, hivatalokba, kirakja az albumokat, iratokat, megsárgult leveleket és fényképeket, mintegy bizonyításként: *íme, ez volt! Ilyen volt!*

Fischer Árpád mutogatja a sárgult fényképeket és dokumentumokat. Kérdelem tőle: miért házal a régi Tabánnal a táskájában, miért szervez, levelez fáradhatatlanul? A Hazafias Népfrent kerületi bizottságának tagja. De azonkívül? Azt mondja nekem: tabáni. Ez a legtöbb. Ő a tabáni.

Ott voltam azon a novemberi vasárnapon a Márvány Menyasszonyban a találkozójukon. Srammli zene, két hegedű, egy gitár és egy harmonika; énekszó, fele német, fele szerb, a sarokban magyar rivalgás, ismerősök ölelgetik egymást.

Fischer Árpád leültet az egyik sarokasztalhoz, fut a táskájáért, de végül is a zsebében találja meg a levelet, amit mutatni akar. Látni már gyűrött papírján, hogy sokan olvashatták, kézzel kézre járt. Kantonból küldte Dorozsmai László, a Döbrentei utcából elszármazott hazánkfia. „Szívem ott van veletek a találkozón, kedves régi tabániak!”

A másik levél Braziliából érkezett, Porto Alegre-ből, Calligárisz Ferenc, volt tabáni tanító írta. Nyolcvanesztendő. „Íróasztalom felett három kép függ, a régi főváros körképe. Látni Tabánt is... Sajnos, öreg vagyok már, nem kelhetek útra...”

Hozott a posta Egerből, Kapuvárról, Debrecenből, Békéscsabáról, Szombathelyről is levelet. Tabániak üdvözlétét. Mert ez igazi ünnep volt régen, a Katalin napi búcsú a tabániak nagy ünnepe, tárva-nyitva ezen a napon minden tabáni ház kapuja, süttették a szalagos fánkot, a szerbek a csevapcsicsát meg a rásznyicsát a parázs fölött. Most csak a zónapörköltet, a gulyáslevest, a töltött káposztát és a babgulyást hordja a pincérek elfáradt hada a Márvány Menyasszony füstös, igazi budai hangulatú termeiben. A vendégek vannak vagy háromszázan. Dél előtt tíz órától érkeznek, többen be se férné-

nek, mint háromszázan, s ez hatszáz látogatót jelent, mert váltják egymást a vendégek, a szék ki sem hülhet, a pincéreknek nincs idejük abroszt cserélni.

Minden évben ennyien jönnek össze: hét-nyolcszázan. Mert még este is bekukkantanak, kissé spiccesen. Lehet, hogy ugyanazok, akik már délelőtt itt jártak? A tabáni Fischer feljegyezi a nevüket, mert ez is dokumentum. Jár asztaltól asztalig, ismer mindenkit. „Ez az Elvira néni két gyereke. De megnőttek! Hát Elvira néni? A férje után ment. A férje is tabáni volt, de elszármazott innen. A gyerekek szívében még él Tabán, lám, lám...”

Hallgatom a zsongást, kíváncsi vagyok, miről is beszélgetnek ezek az emberek, akik minden esztendőben csak egy-két órára látják egymást. Mi köti össze őket? Megint csak Dutka Ákos verse jut eszembe: „*A vén Tabánnak téres, hült helyén, | magamnak én még mültről füttyürészem | és előttem ím a lankás pázsiton | ünnepekre indul már az élet...*” Valóban elindult? Tovább lépett? Vagy ott toporog még mindig a régi romantikánál, a kifakult emlékeknél, macskaköves utcák zezugaiában bolyongva, mint régen Virág Benedek, aki „kovakövel” gyűjtötte meg a gyertyát és lúdtollal körmölt magyar éneket? Kosztolányi írta ezt róla szóló énekében, ő látta maga előtt esős vízfestményként a régi Tabánt, és megkérdezte: mi maradt belőle? „*Egy kis küszöb és egy villamosmegálló.*” Ezért a megmaradt küszöbért jönnek ide? Hiszen a pázsitzemfedő már azt is fedte. Virág Benedek nyomát is, a Vitkovitsék nyomát is, az idillek is szétfoszlottak, mert nem holdfény világít, hanem neon — akkor hát miért?

Ezt keresni most, negyven esztendő után, olyan dolog lenne, mint a régi tabáni közöket járni, a Virág közt, az Orbán közt, a Görög közt, amelyek mind zsákutcában végződtek valahol. Krúdy világa volt ez, akinek hősei gyakran elvetődtek a Holdvilág utca kis vendéglőibe. De ezek az emberek, akik itt ülnek srammli zenét hallgatva, a dallamot dúdolva, koccintgatva, paprikáslejtunkolva vízivárosi fehérbéles kenyérrel, már nagyon távol élnek ettől a régi romantikától, a zezugos Tabántól. Egyikük mérnök az Egyesült Izzóban, a másik matematika szakos tanár, a harmadik orvos, három gyermeke is felnőtt már, mutatja a lánya esküvői fényképét.

Ezek az ide vándorló tabániak nem a régmúltat keresik. Nem azért ült vonatra a debreceni mérnök, hogy a Holdvilág utcáról beszélgessen az Egerből érkezett postatisztviselővel. A város szeretete hozta őket össze, az a pezsdülő erő, amiről mostanában olyan sok szó esik új életünk formálásában. A Hazafias Népfrent honismereti mozgalma szabadította fel ezt a minden ember lelke mé-

lyén szunnyadó erőt, kötelességévé téve mindenkinek, hogy ne csak szülővárosa régi utcáinak képét, alkonyati fényeit és emlékeit dédelgesse a szívében, de tegyen is valamit a városért, a szűkebb hazáért.

1933-ban kezdték a Tabán lebontását; tizenhét esztendővel ezelőtt, 1954-ben találkoztak először a szétszéledt tabániak. Ennyi kellett, hogy eljussanak az emlékeztől a tettekig, a cselekvésig. Ez a legutóbbi találkozó is a cselekvés jegyében jött létre, meg is írta mindenkinek Fischer Árpád: fontos bejelentést akar tenni. Ez a fontos bejelentés mindenki előtt ismeretes, hiszen már szó volt róla tavalyelőtt is, csak valahogy nem szorgalmazták eléggé a dolgot, az elképzelés továbbra is az aktatáskában szunnyadt. De azóta már a Népfrent is a tabániak mellé állt, s ez annyit jelent, hogy rövidesen megalakul a *Tabániak köre*, és aki ebben dolgozni akar, annak széles lehetősége nyílik erre a honismereti mozgalom keretein belül. Össze akarják gyűjteni a kulturális, művészeti, munkásmozgalmi emlékeket Tabánról. Eddig csak Fischer Árpád járta sorra a volt tabániakat, fényképeket, emléktárgyakat gyűjtögetve. Fel kell jegyezni — hogy megmaradjon az utókornak a sok kedves tabáni népszokás — a régi Katalin-bálok hangulatát, a kapások táncát, a farsangi szokásokat, a tabáni lakodalmakat, összegyűjteni azokat a dokumentumokat, amelyek mondanak valamit az utókornak, istápolni a hagyományokat, hogy ne merüljenek feledésbe. A város eltűnt örökre, Tabán régi helyén fű zöldell, gyermekesereg siet lankás dombjaira, ha lehull az első hó. De ami a régi városrészből megmaradt, az ne csak a szívekben éljen! Mindenkinek van valami a birtokában. Egy régi szalag, régi érem, régi kép, festmény, emlék. Össze kell adni, összegyűjteni. Ahogy a srammli zenészek gyűjtötték a pénzt, a kékhasú tízeseket és húszasokat, úgy hullottak egy másik kosárba az emléktárgyak. Majd a bizottság rendezi őket.

Hogy az eltűnt városrész is kapjon becsületes emléket, szoba került egy *tabáni emlékmű* felállításának a lehetősége is. Fischer Árpád ismerteti a tervet, távoli látomás még, de szavai nyomán kibontakoznak körvonalai: „Legyen rajta dombormű is, s azon a városrész jelentősebb eseményeit megörökítő mozzanatok. Minden történelmi eseményt kőbe kell vésní. És valahogy fejezze ki a népek baráti összefonódását is az az emlékmű. Azt, hogy itt együtt éltek magyarok, szerbek, németek, még görögök is, békességben, egymást szeretve, tisztelve és ezt a várost építve. Mert ez a város, ez a mostani is magán viseli az ő kezük nyomát...”

Bárcsak más városrészek egykori és mai lakóit is összefűzné a szülőföld szeretetének köteléke. S kívánnának tenni is érte...

Illés Sándor